

עין משפט
נר מצוה

דיני ממונות בשלשה פרק ראשון סנהדרין ג.

מסורת הש"ס

(א) [למן] לנ: וי"ש
פרש"י: (ב) וי"ש תוספות
בסוטה לא: ד"ה א"כ:
(ג) [למן] ה: ג' פ: ממונות
כ"ג: (ד) וי"ש ט: ממונות
ח"א: (ה) וי"ש א"כ ד"ה
כ"ג: (ו) וי"ש תוספות
כ"ג: (ז) ד"ה כ"ג:
(ח) וי"ש תוספות בסוטה
לא: ד"ה א"כ:

תורה אור השלם

1. משפט אחד היה
לכם בנך בארץ יהודה כי
אני ה' אלהיכם:
ויקרא ב"ר ב"ב
2. לא תעשו עול
במשפט לא תשא פני דל
ולא תהדר פני גדול
בצדק השפט עמיתך:
ויקרא י"ט ט

מוסף רש"י

משפט אחד היה לכם.
וכן נלשמן דמתי דתי
נפשות ורשת וחקות וני
דברים (ג) ח"א ה"ן ל"ג
תמות (ד) ב"ב ח"א
אלא מעתה טעו. כ"ד
כתי' תמות, לא ישלמו.
ד"ה א"כ שנקט
לדעו ולחקו ה"ן כ"ה
מלמל ונ"ה ה"ן טעו וי"ש
כ"ג: כל שכן אהר
נעל. דמתיקין להפסד
כ"ד טעין (ש"ס)
פ"ג נזקא. ש"ס
מיה שור חס (בבבב)
ר"א. ממונא. ד"ן ח"א
שאין בהם מומחין התקין
ג' אמר א' אפשר ד"ה
בהו חד דגמיר. וק"י (א)
כ"ב ח"א ב"ר ד"ה א"כ
דמתיקין ח"א וד"ה
מסכת וקבולת עליה
י"ן ד"ה ממונות כ"ב
למיר לקמן.

כ"ג א"כ מ"י פ"ב תוספות
נזק ממונות כ"ה
ו"ה מ"ה סנהדרין ה"ן
ממנו שכן פ"ו ט' טושי"ט
ח"ה פ"ה א' שפ"ה:

רבינו חננאל

שנאמר משפט אחד היה
לכם ומה טעם אמרו ד"ה
ממונות לא בעו דרישה
וחקירה כ"ר שלא תעול
דלת בפני לוויין. כלומר
אם תצוירנה למופתין
יבצע מלהלוות אחד את
אחר כי אמר אם יפסד
או יסב אנה אמצא
מומחין שידעו ויציאו
משפטי טוב לי שלא
להלוות. ונמצא נמצא
מלהלוות. ואקשי' עליה
א' הכי דרשא קמי
בפתייתן למה לי למיתני
ג' ד"ה ממונות וי'
בבבב וחבולות ואת
אמרו דהכי קמי
בפתייתן מה ה"ן ד"ה
ממונות גולות וחבולות
קמי לעולם התי
קמי כלומר כי ד"ה
ממונות ב"ן ה"ה
(ממונות) [גולות] שלשה
וממחין בעינן. ואמרו
אשרו רבנן האירגא
בהדאית והלואות אפי'
הדיוטות משום דרבי
הניגא. רב אחא ב"ר אבא
איך אפי' מדאורייתא
אפ"ה חד כשר שנאמר
בצדק תשפוט עמיתך.
ומיטע שוכני מדינות
שאין בהם מומחין התקין
ג' אמר א' אפשר ד"ה
בהו חד דגמיר. וק"י (א)
כ"ב ח"א ב"ר ד"ה א"כ
דמתיקין ח"א וד"ה
מסכת וקבולת עליה
י"ן ד"ה ממונות כ"ב
למיר לקמן.

(א) ח"א מ"ה כ"ר ד"ה.

שנאמר משפט אחד וגו'. ואם תאמר ת"ל דעיקר דרישה
וחקירה בעדים וזממין כתיב בפרשת שופטים דייני
ממונות ודיני נפשות וי"ל דמכל מקום לא היה מצריכין דרישה
וחקירה בשאר דיני ממונות אלא דווקא בעדים וזממין אי לאו דכתיב
משפט אחד: **שלא** תעול דלת

בפני לוויין ב"ר. גולות וחבולות
וכמוצא אש וירושות וממונות כבולות
נמי לא בעינן דרישה וחקירה כדי
שתעול דלת בפני גולתין ואם תאמר
מהאי טעמא לא ינבעי מומחין
בגולות וחבולות כמו בקדולות והלואות
יש לומר דלגבי מומחין לא שייך
למישש ביה כמו זה דנחששא מועטת
אדם נמנע מלהלוות לחבירו אם לא
ימלא דיינין מזומנים לגבות חובו
אבל גולות וחבולות יודע הגולן שיטריח
הגולן אחר המומחין עד שיעמלא
לדון עס הגולן ועי"ל דגולות וחבולות
נמי בעו דרישה כמו בקדולות ולא ממעטינן
אלא הדולות והלואות והא דמוקי
כ"ה אחד דיני ממונות (למן דף ג' ב')
ממתיקין דמזכרה דרישה וחקירה
לדיני קנסות כמו דווקא דיני קנסות
קאמר דגולות וחבולות קרי להו נמי
קנסות דלאשכחן לקמן (דף ג' ב') גבי
שאלמלא הוה בטלו דיני קנסות
דמיירי בכל הנהו דבעי שלשה מומחין
מיהו כמוצא אש וירושות וממונות
ומקי שור בשור הוה בכלל הדולות
והלואות וכל הנהו דמסקינן בהחובל
והלואות (דף ג' ב') דעבדינן שליחותיהו
וגוינן אותו כבבול ולא בעי מומחין
ואם תאמר והא לאשכחן בכמה דוכמין
שהיו דנין כבבול גולות וחבולות
כ"ה ד"ה (דף ג' ב') גבי הוה
גבול דננה אפסגא אקילתא דיתמי

וחנן בישא (שם דף ג' ב') דתקע ליה לחבירה וכן בכמה מקומות ויש
לומר דבכל הנהו אפשר שדחקו זה את זה ע"י דתפסי או דלמא
אקבעיה לדינא בנזק ישראל כדאיתא בסוף פרק קמא דב"ק (דף
טו.) וי"מ דקא דולא גולות שכל ידי חבולות כמו דמתיקין ליה ליה
אהדידי עד שחוקא אחד וגולל את חבירו דכי האי הוונא לא שכיח
ולא עבדינא שליחותיהו וא"ת והיאך היו דנין דיני גולות וכלאזי
נשך (ב"מ דף ס"א:) היאך היו דנין דיני ריבית הא אמרינן ריש הגחול
קמא (דף ג' ב') הגוללים ומלוי בריכות שהחזירו און מקבלין מהם וי"ל
דהא אמרינן בימי רבי נשנית משנה זו ומפרש רבינו תם דווקא
בימינו ולא לפנינו ולאחריו משום עובדא דההם ולהכי לא פריך ההם
מכמה משניות אלא מבדיותות ששאלן רבי לרבי חייא: **אלא** מכתה
בעי א' ישלמו. פירש בקונטרס כיון דכשנאמר קמי עבדי ד"ה שישנו
מומחה כמזמחה ולשון כ"ה ששנה נועל כ"י און מחייב דלא ה"ל למימר
כ"ה אלא ה"ל למימר א"כ אתה כ"י אלא משמע מלשון כ"ה דמכח
נעילת דלת הוה פריך וי"פ כיון דחיישת לנעילת דלת הוה לן למימר
טעו לא ישלמו דאי מחייבת להו לשלם לא יתמרי להחמטע בדיון ואם

תאמר מאי קושיא הא לא מחייב לשלם אלא"כ נטל ונתן ביד כדאמר בנזק
ונתן: **ועוד** ש"ש ש"ש א"ה א"כ דוכמין דדייק הכי ואיכא דוכמין דלא דייק: **ומדאורייתא** חד גמי' כשר. פירש בקונטרס
דקסבר און עירוב פרישות כתיב כאן וקשה דא"כ כנזק משפוט למה לי לך נראה דאפי' למאן דאית ליה עירוב פרישות קאמר: **א' אפשר**
ד"ה תהו חד גמיר. דמאן דלא גמיר פסול לדינא דמזמחה כוה בורר (למן דף ג' ב') דמאן דהו פוסל דייט של זה ופריך בגמרא כל כמיהא
דפסול לדיינות ומשני דא"כ דאמר דקורא ופירש שם בקונטרס שהם יושבי קרנות ואע"ג דפלגי רבנן ואמרי אימתי כומן שמצינא עליהם
ראיה שהם קרוינים או פסולים הא לאו הכי לא מצי פסול היינו דווקא בערכאות שנתמנו להיות לדיינים: **כ"ה דנפיש** יושבי קרנות.
גם כאן פריך מכה זה כיון דחיישת ליושבי קרנות הוה לן למימר טעו לא ישלמו כדי שלא יתרחקו הנהו דגמירי ואלו אי אפשר דליכא חד
גמיר ומשני כ"ה דנפיש לך ישלמו כדי שילמדו דיני ממונות שלא יעשו פן יתחייבו לשלם: **לרבא** א"ת ד"ה דשמואל. כ"ה ג' פוסק
כשמואל אמר"ג דרבה פליג משום דרב נחמן קאי כוהיה (דף ה.) והא דאמר בפרק ב' דממונות (דף ג' ב') וס' ג' שישנו
לקיים את השטר ומה אחד מהן ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא להו דמשמע דאין הלכה כשמואל ה"פ כשמואל נעלמא סבירא
להו בקיום וכוה און הלכה כמותם דאפילו רב נחמן דקאי כשמואל דשנים שדנו דיינים דין מודה דקיום שטרות ג' כדאמר בחוקת הכתום
(דף ג' ב') וכן הא דלמא כוה בורר (למן דף ג' ב') וס' ג' אודיתא ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא להו הכהם נמי ה"פ כשמואל
נעלמא סבירא להו כדאדמה וכתבו כדולא בעי שנים בלא קנין וכוה און דלמא רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא להו הכהם נמי ה"פ כשמואל
שלא כותבין ואפילו לא קנו מידו וכדמפרש ההם דקבעי דוכתא ושלמי וזממני ליה: **נזק** היינו חבולות. לאו בשור שהיק שור קאמר
דהא אימא כהחובל (כ"ה דף ג' ב') דגוינן אותו כבבול ולא בעי מומחין אלא בשור שהיק אדם והא דקאמר משום דקבעי למיתני ח"ה דלא
כ"ה דקאמר (שם ג' ב') אף חס שחבל כדאם משלם כמות נ"ה ומיהו נראה דלא"ה בכל עינן אף בשור דאזיק שור דהא מסיק כהחובל
(שם דף ג' ב') דהא דגוינן כבבול נזק שור בשור היינו דווקא נזק שן ורגל דמועדין מתחלתן אבל נזק קרן אמרינן ההם דאין מועד כבבול:

אין

שנאמר משפט אחד יהיה לכם. ממונות כנפשות וכיון דכתיב דרישה
וחקירה דייני נפשות דכתיב (דברים ג') ודרשח וחקרת הוא הדין
לדיני ממונות: **שלא תעול דלת**. שימנעו מלהלוות שמה יכסור והעדים
יטעו ולא תהא עדותן מכונת ויפסיד. והכא נמי שמה לא ימלא

מומחין לכופו לדין: **אלא מעתה**
טעו. הדיוטות דייני ממונות לא
ישלמו דכיון דכרשות רבנן קא נחמי
הוה להו כמזמחין וכל המומחה לנ"ד
אם טעה פטור מלשלם כדלקמן
בנזק דיני ממונות (דף ג' ב'). הא שאני
מומחה חייב: **כל שכן שפוט נועל**
דלם. דסבר דלמא טעו כי דינא
ופטרי ליה ומתסבדנא: **אי הכי**.
דכדולות והלואות שלשה בעינן למה
ליה לרבי אבהו דאוקומה למתניחין
כמה הן קמי (נ"ב): **פרסי קמי**. מצי
למימר דיני ממונות דייני הדולות
והלואות כשלשה כל דהו וגולות
וחבולות ג' מומחין מלשון דהלוקין
דדייניהן לא כללינהו כחד כללם:
וטור. אי חדא קמי למה לי למיתני
תרי זמני שלשה הכי איבעי למיתני
דיני ממונות שכן גולות וחבולות
ג' **פרסי קמי**. דודאי ג' בעינן
דעירוב פרישות כתיב כאן ומיהו
כדידיוטות קמי משום דרבי חנינא (שם)
הכי קאמר דיני ממונות דייני
הדולות והלואות כשלשה מומחין:
וגולות וחבולות כשלשה מומחין:
מדאורייתא חד גמי' כשר. כדולא
והלואה דכתיב משפט לשון יחיד
ואין עירוב פרישות כאן ומתניחין
ודאי תרתי קמי כדאמרן ומיהו שלשה
כדולות והלואות לאו מדאורייתא
קאמר מדרבנן: **גורם** משום יושבי
קרנות. תנרינן בנזקין כתיב

דינן ויזהר את החייב ויחייב את הנוכח: **דגמיר**. ששמע מחכמים
ומדיינין הלכות דין מלוה: **טעו** לא ישלמו. דהא כרשות נחמי
אפי' מדאורייתא: **כל שכן דנפיש** יושבי קרנות. דלא איכפת
להו למיתני: **לרבא**. דלמא מדאורייתא תלתא בעינן ליה ליה
דשמואל דלמא דייניהן דין: **כיון דין חלוק**. שעבדו על תקנת
הכמים: **סייגו נזק** היינו חבולות. מאי קרי נזק ומאי קרי חבולות
הא נזק אחד מחמשה דברים שני חבולות הוא (נ"ב פ"ג): **וליתני** חבולות
ולא בעי נזק: **חצי נזק** היינו חבולות. ששור חס שחבל אינו
משלם אלא חצי נזק וכיון דתנא חבולות אף חצי נזק כהמשע:
חבולות ממונא הוא דאפסתייה לדימי. חצי נזק קנסא הוא דקסם
שוורים אינם נגוחים ולא היה לנעלים לשמור כל זמן שלא הועד
ולא בעי לשלומי מיהו אלא קנסא הוא דקנסיה רחמנא כדי שירצה
כשמירת שוורים: **פלגא נזקא ממונא**. כפרק ארבעה אבות (כ"ה דף
טו.) פליגי בה דקסבר סמם שוורים נגוחים הם ומדינא כולוה
בעי לשלומי דהוה ליה למיתנייהו רחמנא הוא דקסם עליה:
שאני

תאמר מאי קושיא הא לא מחייב לשלם אלא"כ נטל ונתן ביד כדאמר בנזק
ונתן: **ועוד** ש"ש ש"ש א"ה א"כ דוכמין דדייק הכי ואיכא דוכמין דלא דייק: **ומדאורייתא** חד גמי' כשר. פירש בקונטרס
דקסבר און עירוב פרישות כתיב כאן וקשה דא"כ כנזק משפוט למה לי לך נראה דאפי' למאן דאית ליה עירוב פרישות קאמר: **א' אפשר**
ד"ה תהו חד גמיר. דמאן דלא גמיר פסול לדינא דמזמחה כוה בורר (למן דף ג' ב') דמאן דהו פוסל דייט של זה ופריך בגמרא כל כמיהא
דפסול לדיינות ומשני דא"כ דאמר דקורא ופירש שם בקונטרס שהם יושבי קרנות ואע"ג דפלגי רבנן ואמרי אימתי כומן שמצינא עליהם
ראיה שהם קרוינים או פסולים הא לאו הכי לא מצי פסול היינו דווקא בערכאות שנתמנו להיות לדיינים: **כ"ה דנפיש** יושבי קרנות.
גם כאן פריך מכה זה כיון דחיישת ליושבי קרנות הוה לן למימר טעו לא ישלמו כדי שלא יתרחקו הנהו דגמירי ואלו אי אפשר דליכא חד
גמיר ומשני כ"ה דנפיש לך ישלמו כדי שילמדו דיני ממונות שלא יעשו פן יתחייבו לשלם: **לרבא** א"ת ד"ה דשמואל. כ"ה ג' פוסק
כשמואל אמר"ג דרבה פליג משום דרב נחמן קאי כוהיה (דף ה.) והא דאמר בפרק ב' דממונות (דף ג' ב') וס' ג' שישנו
לקיים את השטר ומה אחד מהן ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא להו דמשמע דאין הלכה כשמואל ה"פ כשמואל נעלמא סבירא
להו בקיום וכוה און הלכה כמותם דאפילו רב נחמן דקאי כשמואל דשנים שדנו דיינים דין מודה דקיום שטרות ג' כדאמר בחוקת הכתום
(דף ג' ב') וכן הא דלמא כוה בורר (למן דף ג' ב') וס' ג' אודיתא ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא להו הכהם נמי ה"פ כשמואל
נעלמא סבירא להו כדאדמה וכתבו כדולא בעי שנים בלא קנין וכוה און דלמא רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא להו הכהם נמי ה"פ כשמואל
שלא כותבין ואפילו לא קנו מידו וכדמפרש ההם דקבעי דוכתא ושלמי וזממני ליה: **נזק** היינו חבולות. לאו בשור שהיק שור קאמר
דהא אימא כהחובל (כ"ה דף ג' ב') דגוינן אותו כבבול ולא בעי מומחין אלא בשור שהיק אדם והא דקאמר משום דקבעי למיתני ח"ה דלא
כ"ה דקאמר (שם ג' ב') אף חס שחבל כדאם משלם כמות נ"ה ומיהו נראה דלא"ה בכל עינן אף בשור דאזיק שור דהא מסיק כהחובל
(שם דף ג' ב') דהא דגוינן כבבול נזק שור בשור היינו דווקא נזק שן ורגל דמועדין מתחלתן אבל נזק קרן אמרינן ההם דאין מועד כבבול:

